पदम विश्वकर्माको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत नेपाली विषयको सत्र प्रणालीमा आधारित
स्नातकोत्तर तहको पत्र ५७७ को
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
यशोधरा शाही
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०८०

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको एम.ए. चौथो सत्रकी छात्रा यशोधरा शाहीले *पदम विश्वकर्माको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व* शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०८०।०४।१७

....

सह-प्रा.डा. साधना पन्त

शोधनिर्देशक

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि.कीर्तिपुर

काठमाडौँ ।

स्वीकृतिपत्र

१. प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल

(विभागीय प्रमुख)

२. सह-प्रा.डा. साधना पन्त

(शोधनिर्देशक)

३. प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल

(बाह्य परीक्षक)

मिति : २०८०/०४/२५

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले आदरणीय गुरुआमा सह-प्रा. डा. साधना पन्तको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । यसको तयारीका क्रममा प्राध्यापन तथा विविध व्यस्तताका बिचमा पनि मलाई आफ्नो अमूल्य समय दिई शोधकार्यमा अभिप्रेरित गर्नुका साथै सचेत र सहज गराउँदै निरन्तरता प्रदान गरी प्रस्तुत शोधकार्यलाई यस रूपमा ल्याउन समूचित मार्गनिर्देशन गरिदिनुहुने मेरा शोधनिर्देशक श्रद्धेय गुरुआमाप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । साथै शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी शोधपत्र लेख्न सुअवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख प्रा. डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेलप्रति म कृतज्ञ छु । यसैगरी शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा सहयोग, सुझाव र प्रेरणा दिनुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका गुरुगुरुआमाप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसैगरी शोधपत्र लेख्नका लागि आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराइदिने त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालय कीर्तिपुर परिवार र नेपाली केन्द्रीय विभागको पुस्तकालयप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । विभिन्न पारिवारिक समस्याका वावजुद पनि मलाई शिक्षित बनाउन हर कदम सहयोग गर्नुहुने मेरो आदरणीय श्रीमानज्यू प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । विभिन्न समस्याहरूलाई झेल्दै मलाई यहाँसम्म पुऱ्याउने र सधैँभरि उत्साह र प्रेरणा दिने मेरा पुजनीय बुबाआमाप्रति तथा मेरा सम्पूर्ण परिवारजनप्रति म कृतज्ञ छु । त्यस्तैगरी यो शोधपत्र तयार पार्ने समयमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण साथीहरूप्रति विशेष गरी योगेश कवर र ज्योति रिजालप्रति म धन्यबाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा, यस शोधपत्रको समूचित मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शैक्षिक सत्र : २०७५/ ७६

क्रमाङ्क: ०२

शोधार्थी

....

यशोधरा शाही

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

मिति : २०८०/०४/१७

विषयसूची

	पेज नं.
शोधनिर्देशकको मन्तव्य	क
स्वीकृतिपत्र	ख
कृतज्ञताज्ञापन	ग
पहिलो परिच्छेद : शोध परिचय	
१.१ विषयपरिचय	१
१.२ समस्याकथन	२
१.३ शोधको उद्देश्य	३
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.५ शोधकार्यको महत्व र उपयोगिता	५
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.७ शोध विधि	५
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	६
दोस्रो परिच्छेद : पदम विश्वकर्माको जीवनी र व्यक्तित्व	
२.१ विषयपरिचय	७
२.१.१ जन्म र जन्मस्थान	७
२.१.२ बाल्यकाल	७
२.१.३ शिक्षादीक्षा	७
२.१.४ विवाह तथा दाम्पत्य जीवन	८
२.१.५ पारिवारिक तथा आर्थिक अवस्था	८
२.१.६ स्वभाव र बानी व्यवहार	९
२.१.७ सेवा अनुभव	९
२.१.८ भ्रमण	१०
२.१.९ संस्थागत संलग्नता	१०
२.१.१० लेखनको प्रारम्भ र प्रकाशनको थालनी	१०

२.१.११ प्रकाशित कृतिहरू ११
२.१.१२ सम्पादन १२
२.१.१३ सम्मान तथा पुरस्कार १२
२.१.१४ प्रभाव र प्रेरणा १२
२.१.१५ धारणा/मान्यता १३
२.१.१६ निष्कर्ष १३

तेस्रो परिच्छेद : पदम विश्वकर्माको व्यक्तित्व
३.१ विषय परिचय १४
३.१.१ बाह्य तथा शारीरिक व्यक्तित्व १५
३.१.२ व्यक्तित्वका विभिन्न पाटाहरू १५
३.१.२.१. साहित्यकार व्यक्तित्व १६
क. कवि व्यक्तित्व १६
ख. कथाकार व्यक्तित्व १६
ग. उपन्यासकार व्यक्तित्व १७
घ. सम्पादक व्यक्तित्व १७
३.१.२.२. साहित्येतर व्यक्तित्व १८
क. सामाजिक व्यक्तित्व १८
ख. सम्पादक व्यक्तित्व १८
ग. संस्थापक व्यक्तित्व १८
३.१.२.३. जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वबीच अन्तरसम्बन्ध १९
३.१.२.४. निष्कर्ष २०

चौथो परिच्छेद : पदम विश्वकर्माको व्यक्तित्व
४.१ विषयपरिचय २१
४.२ मूलभावका आधारमा पदम विश्वकर्माका कविता २२
४.३ विषयवस्तुका आधारमा पदम विश्वकर्माका कविता ३४
१. मानवता ३५

२. जन्मभूमिप्रतिको प्रेम ३५
३. प्रकृतिपरक चित्रण ३६
४. राजनीतिक सचेतना ३६
५. जातीय विभेद ३७
६. युद्धको विरोध ३७
४.४ सहभागीका आधारमा पदम विश्वकर्माका कविता ३८
४.५ परिवेश ३९
४.६ दृष्टिविन्दु ४१
४.७ भाषाशैलीय विन्यासका आधारमा पदम विश्वकर्माका कविता ४१
४.८ निष्कर्ष ४२

पाँचौं परिच्छेद : पदम विश्वकर्माको उपन्यासको विश्लेषण
५.१ परिचय ४४
५.२ कथानक ४४
५.३ सहभागी ६५
५.४ परिवेश ७१
५.५ उद्देश्य ७२
५.६ दृष्टिविन्दु ७३
५.७ भाषाशैलीय विन्यास ७३
५.८ निष्कर्ष ७४

छैटौं परिच्छेद : पदम विश्वकर्माको कथासङ्ग्रहको विश्लेषण
६.१ विषयपरिचय ७६
६.२ कथानक ७६
६.३ सहभागी ९५
६.४ परिवेश ९७
६.५ उद्देश्य ९९
६.६ दृष्टिबिन्दु १००

६.७ भाषाशैलीय विन्यास १०१
६.८ निष्कर्ष १०१

सातौँ परिच्छेद : सारांश र निष्कर्ष
७.१ परिच्छेदगत सारांश १०२
७.२ निष्कर्ष १०४

परिशिष्ट : पदम विश्वकर्मासँग लिइएको अन्तर्वार्ता १०६
सन्दर्भग्रन्थ सूची ११३